

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ ТА МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

**СТУДІЇ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ НАУКИ, СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
ТА ФІЛОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ**

Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю

23-24 жовтня 2025 року

Київ – 2025

Редакційна колегія:

Ю.О. Демидова, кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ (голова),
І.В. Мельничук, кандидат філологічних наук, доцент,
декан факультету філології та масових комунікацій МДУ (заст. голови),
В.О. Кудлай, кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач кафедри інформаційної діяльності МДУ,
О.В. Євмененко, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української філології МДУ,
І.О. Петрова, кандидат історичних наук, доцент кафедри інформаційної діяльності МДУ,
О.О. Федотова, доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри інформаційної діяльності МДУ.

Затверджено на засіданні кафедри інформаційної діяльності
(протокол № 3 від 18.11.2025)

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою факультету філології та масових комунікацій Маріупольського державного університету
(протокол № 3 від 19.11.2025)

Студії з інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі : зб. матер. III Всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю, м. Київ, 23-24 жовтня 2025 р. / Маріуп. держ. ун-т ; ред. Ю.О. Демидова, І.В. Мельничук; упоряд. В.О. Кудлай, О.В. Євмененко, І.О. Петрова, О.О. Федотова. – Київ : МДУ, 2025. – 500 с.

Збірник містить матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «СТУДІЇ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ НАУКИ, СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ФІЛОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ», яка відбулася 23-24 жовтня 2025 року з ініціативи кафедри інформаційної діяльності Маріупольського державного університету.

В конференції взяли участь представники освітянської, наукової, фахової спільнот України та Європейського Союзу.

У тематичних напрямках учасниками конференції розглянуті актуальні питання інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі, інформаційні технології та інтернет ресурси у діяльності сучасних інформаційних агенцій, бібліотек, служб діловодства та архівів, виклики у підготовці фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, культурології, філології, журналістики та інших, дотичних до соціальних комунікацій спеціальностей, особливості інформаційної та документознавчої діяльності, менеджменту та маркетингу у сфері соціальних комунікацій, культури та мистецтва, прикладних студій та інновацій в журналістиці, рекламі та зв'язках з громадськістю, інноваційних технологій в мовознавстві та літературознавстві, тенденцій розвитку україністики в умовах становлення інформаційного суспільства.

Видання адресоване науковцям, викладачам, здобувачам та усім, хто цікавиться сучасними проблемами розвитку інформаційної науки, філології, журналістики, документознавства, бібліотекознавства та архівознавства.

Відповідальність за зміст, достовірність, оригінальність поданих матеріалів несуть автори опублікованих у збірнику доповідей

© Автори тез, 2025

© МДУ, 2025

ЗБЕРІГАННЯ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ В УКРАЇНІ: ВИСВІТЛЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ У ФАХОВІЙ ПЕРІОДИЦІ

Зберігання архівних документів є важливим процесом для людства задля передачі цінної, унікальної інформації для наступних поколінь. В сучасних умовах для певної кількості країн це набуло надзвичайної актуальності, спричиненою екзистенційними викликами. На жаль, Україна увійшла до числа таких країн внаслідок російсько-української війни. Ескалація збройного протистояння у 2022 році загостило фундаментальні питання для українського народу, що стосуються самого існування, свободи, відповідальності. Один з викликів постав перед архівною системою, а саме збереження Національного архівного фонду, цілісність якого забезпечує захист національної пам'яті та інформаційний суверенітет. Дотримуючись принципу об'єктивності, треба зазначити, що ще в 2014 році цілісність архівної системи була порушена за рахунок анексії АР Крим та окупації частин Донецької та Луганської областей. Проте, тотальне знищення населених пунктів в областях, на території яких сьогодні тривають активні військові дії, є великою втратою для України в цілому та архівної системи зокрема. Загроза, безумовно, є і для інших регіонів країни, враховуючи постійні обстріли. Тож, нагальним питанням для організації архівної справи є створення захищеної архівної інфраструктури. Два вектори: перший – виклики війни для архівної справи, другий – вдосконалення зберігання архівних документів, використання цифрових технологій в цьому процесі, – обрано авторами для здійснення моніторингу публікацій у фаховій періодиці.

Науково-періодичні видання виступають однією з платформ обговорення актуальних питань конкретної галузі, фаху. Зупинимось на таких: «Архіви України» [1], «Документознавство. Бібліотекознавство. Інформологія» [2], «Українській журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук» [3], та розглянемо публікаційну активність з обраних векторів за останні три роки (2022-2024 рр.).

Ключовим українським фаховим журналом, що містить наукові розвідки з актуальних проблем архівної справи та архівознавства, є «Архіви України». У досліджуваний період на шпальтах журналу було опубліковано 10 статей, в яких піднімалися питання організації архівної справи, поточної роботи архівів, збереження архівних документів в умовах війни, та 13 статей, які розкривають сутність новітніх архівних технологій і практик як вітчизняні, так і закордонні. Певним відображенням стану архівної системи та справи у 2022 році стала стаття Палієнко М. «Українські архіви, війна та збереження національної ідентичності» опублікована в першому номері. Авторка статті представила огляд історії розвитку українських архівів у XX–XXI ст. у контексті процесів національного державотворення і боротьби за українську незалежність, а також окреслила виклики Першої, Другої світових війн, російсько-української війни 2014–2022 рр. для українських архівів та роль архівістів у збереженні національної історико-культурної спадщини. Особливої уваги, на нашу думку, заслуговує коментар М. Палієнко відносно вислову відомого американського архівознавця Р. Кокса: «...найбільше протиріччя, протиставлення понять «архіви і війна». Війна руйнує архіви, знищує їх, намагаючись таким чином стерти пам'ять. Водночас вона дає великий імпульс для творення нових документів і архівів, що акумулюватимуть і зберігатимуть пам'ять про війну для прийдешніх поколінь» [16, с. 14]. Цей меседж простежується у публікаціях інших архівознавців та підтверджується діяльністю самих архівів, які продовжують в умовах війни організовувати формування Національного архівного фонду, забезпечувати його збереження, здійснювати доступ до архівних інформаційних

ресурсів, надавати якісні та комплексні архівні послуги, популяризувати історичні події, факти, дати та визначних осіб в історії України через проведення тематичних заходів на підставі архівних документів. Я. Калакура виокремлює основні завдання, які мають реалізовувати українські архівознавці: «...наукова підтримка ініціатив Укрдержархіву щодо удосконалення архівного законодавства, подальша демократизація архівної справи, розширення міжнародного співробітництва архівістів, обґрунтування пріоритетів прискореного оцифровування документів, функціонування загальноукраїнської електронної довідково-інформаційної системи про національні архівні ресурси з вільним доступом, запровадження «єдиного вікна» і «єдиного читацького квитка» [8, с.42].

Нагальну проблему окреслюють в своїй статті С. Кулешов та В. Бойко [11]. Системний підхід в питанні встановлення вимог щодо організації роботи архівних установ в евакуації та/або тих, що знаходяться у прифронтовій зоні, є необхідністю сьогодення. На наш погляд, вже є позитивним, що застосовується науковий підхід до цієї проблематики (результат – методичні рекомендації «Робота архівних установ в умовах дії особливих правових режимів») та готовність розробників до обговорення та дискусій з практиками, які мають вже такий досвід.

Цифрова трансформація архівної справи розглядається на шпальтах «Архівів України» в досліджуваний період водночас як виклик і як єдина дієва відповідь на загрози. Більшість статей відображає практичне втілення елементів архівної цифровізації, зокрема оцифрування архівних документів, надання електронних архівних послуг, популяризація діяльності архівів через власні інтернет-представництва. Так, автори статті «Сучасний стан упровадження електронних послуг центральними та обласними державними архівними установами України» Н. Залеток, Є. Чорноморець зазначають, що процес цифровізації українських центральних та обласних архівів напряму залежить від матеріально-технічних та кадрових можливостей цих установ. А оскільки

більшість архівів з цим мають проблеми, то і процес здійснюється дещо повільно. Дослідники наполягають на розробленні Програми інформатизації архівної справи з урахуванням зазначених проблем і пропозицій, зокрема перспективним є розроблення єдиних стандартів надання електронних архівних послуг, єдиного порядку формування цін, забезпечення взаємодії з державним порталом адміністративних послуг, забезпечення можливості поступового приєднання державних архівних установ до ресурсу «ARCHIUM» [7, с.37]. Інтерес викликають публікації, в яких новітні архівні технології та практики розглянуті на прикладі конкретних архівних установ [4; 5; 6; 10; 14; 17; 18; 20], в тому числі і закордонний досвід [12; 13; 19].

Науково-періодичні видання «Документознавство. Бібліотекознавство. Інформологія» (далі – БДІ) та «Українській журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук» (далі – УЖБІН) висвітлюють аналітичні, теоретичні, дослідницько-пошукові матеріали з питань архівної галузі. Зокрема, в УЖБІН є рубрики «Прикладні аспекти інформаційної, бібліотечної та архівної справи» та «Бібліотечна та архівна практика: інформаційні і соціокультурні аспекти». У досліджуваний період на шпальтах журналів було опубліковано 9 статей: БДІ – 3 статті, УЖБІН – 6 статей. У наукових розвідках простежується характерна тенденція сьогодення – формування та збереження Національного архівного фонду з використанням новітніх інформаційних технологій. Ковтанюк Ю. наголошує на розбудові системи «довготривалого зберігання» та доопрацюванні Концепції створення Національної електронної бібліотеки України, в яку буде інтегрована інформація про об'єкти національного надбання, що зберігаються в архівах, бібліотеках, музеях, а згодом дані від видавців [9].

Безумовно, вирішення багатьох проблем сучасної української архівної галузі можливо за рахунок розвитку архівної науки та освіти, на що вказує М. Палієнко в статті «Образ архівіста крізь призму викликів часу і тенденцій розвитку архівної освіти в Україні та світі». Авторка підкреслює роль та участь

архівної спільноти у вдосконаленні стандартів вищої освіти зі спеціальності «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа» задля вироблення цілісної стратегії підготовки фахівців [15].

Отже, сучасна українська архівна галузь перебуває у стані трансформації, яка спричинена фізичними та інформаційними загрозами війни, що вимагає прискорення цифровізації зберігання архівних документів. З одного боку, фахові публікації формують уявлення втрат і руйнувань, а з іншого, відображають прагнення знайти варіанти вирішення проблем, а саме продовження оцифрування архівних документів, розбудова електронних архівів, оновлення стандартів з архівної справи, створення стійкої цифрової архівної системи.

Література

1. Архів номерів 2022-2024 рр. *Архіви України*. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/issue/archive> (дата звернення: 10.10.2025).
2. Архів номерів 2022-2024 рр. *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформологія*. URL: <https://bdi.com.ua/uk/archive> (дата звернення: 10.10.2025).
3. Архів номерів 2022-2024 рр. *Українській журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. URL: <http://librinfosciences.knukim.edu.ua/issue/archive> (дата звернення: 10.10.2025).
4. Балишев М., Андреев Т. Інтерактивні карти як форми презентації архівних джерел: досвід ЦДНТА України. *Архіви України*. 2024. Випуск 1 № 338. С.102-118. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/230/194> (дата звернення: 10.10.2025).
5. Балишев М., Андреев Т., Голубкіна Г. На шляху до інклюзивності: віртуальна подорож ЦДНТА України як новий підхід до популяризації архівів. *Архіви України*. 2023. Випуск 2 № 335. С.91-102. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/201/164> (дата звернення: 10.10.2025).
6. Ємельянова Т., Покляцька В. Комплектування архівних аудіовізуальних колекцій: впливи та наслідки війни. *Архіви України*. 2023. Випуск 4 № 337. С.46-57. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/218/183>

(дата звернення: 10.10.2025).

7. Залеток Н., Чорноморець Є. Сучасний стан упровадження електронних послуг центральними та обласними державними архівними установами України. *Архіви України*. 2023. Випуск 1 № 334. С.27-40. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/187/150> (дата звернення: 10.10.2025).
8. Калакура Я. Українська архівна наука у викликах війни та цифровізації інформаційних ресурсів архівів. *Архіви України*. 2022. Випуск 4 № 333. С.19-45. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/173/136> (дата звернення: 10.10.2025).
9. Ковтанюк Ю. Від концепції зберігання документів в електронній формі до нормативно-правової бази створення національних архівних та бібліотечних інформаційних ресурсів. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2024. Випуск № 13. С. 99-115. URL: <http://librinfosciences.knukim.edu.ua/article/view/307129/298924> (дата звернення: 10.10.2025).
10. Колесник Н., Картузов К. Оцифрування архівних документів у воєнний час: досвід Державного архіву Миколаївської області. *Архіви України*. 2024. Випуск 3 № 340. С.22-32. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/246/210> (дата звернення: 10.10.2025).
11. Кулешов С., Бойко В. «Робота архівних установ в умовах дії особливих правових режимів»: дискусійні нотатки укладачів методичних рекомендацій. *Архіви України*. 2024. Випуск 2 № 339. С.160-174. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/244/208> (дата звернення: 10.10.2025).
12. Куліковська Є. Архівні інформаційні ресурси Франції: сучасні підходи в організації та використанні. *Архіви України*. 2022. Випуск 2 № 331. С.133-145. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/159/122> (дата звернення: 10.10.2025).
13. Левченко Л. Генеалогічне товариство Юта: еволюція інформаційних технологій. *Архіви України*. 2022. Випуск 4 № 333. С.63-97. URL:

<https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/176/139> (дата звернення: 10.10.2025).

14. Охріменко Г., Федорук О. Автоматизація управління життєвим циклом електронних документів у сучасних архівних системах. *Архіви України*. 2023. Випуск 4 № 337. С.58-70. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/221/185> (дата звернення: 10.10.2025).
15. Палієнко М. Образ архівіста крізь призму викликів часу і тенденцій розвитку архівної освіти в Україні та світі. *Архіви України*. 2024. Випуск 4 № 341. С.8-34. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/256/220> (дата звернення: 10.10.2025).
16. Палієнко М. Українські архіви, війна та збереження національної ідентичності. *Архіви України*. 2022. Випуск 1 № 330. С.12-38. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/142/105> (дата звернення: 10.10.2025).
17. Пуківський Ю. Формування та перспективи онлайн-архіву усноісторичних і візуальних джерел «Жива історія». *Архіви України*. 2023. Випуск 2 № 335. С.68-77. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/199/162> (дата звернення: 10.10.2025).
18. Резнік І. Роль і функції архіву в добу інформаційного суспільства: нові тенденції і підходи (з досвіду ЦДАМЛМ України 2012–2022 рр.). *Архіви України*. 2023. Випуск 3 № 336. С.55-73. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/208/172> (дата звернення: 10.10.2025).
19. Хлебін А. Український музей в Празі онлайн. *Архіви України*. 2022. Випуск 2 № 331. С.118-132. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/158/121> (дата звернення: 10.10.2025).
20. Чередник Л., Панченко І. Упровадження новітніх інформаційних технологій у Державному архіві Полтавської області. *Архіви України*. 2023. Випуск 3 № 336. С.74-86. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/210/174> (дата звернення: 10.10.2025).